ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.
Ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε παιδιά, εφήβους και ενηλίκους

Η αξιολόγηση της επίδρασης ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για τα ανθρώπινα δικαιώματα στη σχολική προσαρμογή μαθητών δημοτικού σχολείου

Βαΐα Σταύρου[1] και Ανδρέας Μπρούζος[1]

[1]Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ανθρώπινα Δικαιώματα

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ελευθερίες σύμφυτες σε κάθε άνθρωπο, ανεξάρτητα από τη φυλή, το φύλο, την εθνικότητα, τη γλώσσα, τη θρησκεία ή οποιαδήποτε άλλη θέση (United Nations, 1948).

- Τα παιδιά έχουν ανθρώπινα δικαιώματα (Isenström & Quennerstedt, 2019);

Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Human Rights Education

(Bajaj, 2011)

Η **εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα** αναφέρεται στην εκμάθηση τους με

- την απόκτηση θεωρητικών γνώσεων σχετικά με τα δικαιώματα,
- τη συνειδητοποίηση της σημασίας τους μέσα από την έμπρακτη εφαρμογή,
- την κινητοποίηση για τη διάδοση και την προστασία τους.

- Η *μετασχηματιστική* εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα συνδυάζει τις τρεις βασικές λειτουργίες.

Σχολική Προσαρμογή
(Birch & Ladd, 1996)

Η **σχολική προσαρμογή** περιγράφει την προσπάθεια διαπραγμάτευσης του σχολικού περιβάλλοντος και περιλαμβάνει

- τα προσωπικά χαρακτηριστικά του παιδιού,
- τις κοινωνικές σχέσεις με τον εκπαιδευτικό και τους συνομηλίκους,
- την εμπλοκή στο σχολείο,
- τις αντιλήψεις, τις στάσεις, και τα συναισθήματα για το σχολείο,
- την ακαδημαϊκή επίδοση.

Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Σχολείο
(e.g., Covell et al., 2008; Covell et al., 2009)

Τα **σχολεία που σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα**

- εστιάζουν στη συνειδητή γνώση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων,
- ενισχύουν τις κοινωνικές σχέσεις με τον εκπαιδευτικό και τους συνομηλίκους,
- οικοδομούν δημιουργικές στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων,
- βελτιώνουν την ποιότητα της σχολικής εμπλοκής, και
- δημιουργούν πιο ισχυρά ακαδημαϊκά κίνητρα.

Η Σχολική Προσαρμογή στην Παρούσα Έρευνα

Η σχολική προσαρμογή μετρήθηκε με

- τη **σχολική εμπλοκή**,
  - ✓ συμπεριφορική / συναισθηματική / γνωστική εμπλοκή
- την **ακαδημαϊκή αυτοεικόνα**.
  - ✓ Γλώσσα / Μαθηματικά
- και την **κοινωνικές σχέσεις**.
  - ✓ συναισθηματική υποστήριξη από τον εκπαιδευτικό / τους συνομηλίκους

Η Παρούσα Έρευνα
Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα

- Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η αξιολόγηση της επίδρασης ενός βραχυπρόθεσμου σχολικού προγράμματος μετασχηματιστικής εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα στη σχολική εμπλοκή, την ακαδημαϊκή αυτοεικόνα, και τις κοινωνικές σχέσεις παιδιών ηλικίας 9 έως 12 ετών.
- Τα μέλη της ομάδας παρέμβασης θα σημειώσουν βελτίωση 1) στη σχολική εμπλοκή, 2) στην ακαδημαϊκή αυτοεικόνα, και 3) στις κοινωνικές σχέσεις συγκριτικά με τα μέλη της ομάδας ελέγχου;

Η Παρούσα Έρευνα (2)

Δείγμα

- Οι συμμετέχοντες ήταν 340 μαθητές ($M.O._{ηλικίας}$ = 11.2) της Γ΄, Δ΄, Ε΄, και ΣΤ΄ τάξης έξι δημοτικών σχολείων της Θεσσαλονίκης, που διαχωρίστηκαν σε ομάδα παρέμβασης (n = 183) και ομάδα ελέγχου (n = 157).
- Η συμμετοχή πραγματοποιήθηκε έπειτα από
  - ✓ την ενημέρωση και προφορική συγκατάθεση των εκπαιδευτικών,
  - ✓ τη γραπτή συγκατάθεση των γονέων,
  - ✓ και την ενημέρωση και προφορική συγκατάθεση των παιδιών.

Μέθοδος
Εργαλεία

- **Σχολική εμπλοκή**
  - ✓ Κλίμακα Συμπεριφορικής Εμπλοκής / Συναισθηματικής Εμπλοκής / Γνωστικής Εμπλοκής (Wang et al., 2011)
- **Ακαδημαϊκή αυτοεικόνα**
  - ✓ Κλίμακα Αυτοεικόνας στη Γλώσσα / στα Μαθηματικά (Anderman et al., 2001)
- **Κοινωνικές σχέσεις**
  - ✓ Κλίμακα Συναισθηματικής Υποστήριξης από τον Εκπαιδευτικό / τους Συνομηλίκους (Wang & Holcombe, 2010)

Μέθοδος (2)

Αξιοπιστία Εργαλείων

	Ομάδα παρέμβασης			Ομάδα ελέγχου		
	1	2	3	1	2	3
Προσήλωση	α = .61	α = .61	α = .76	α = .51	α = .72	α = .85
Συμμόρφωση	α = .68	α = .59	α = .51	α = .66	α = .72	α = .78
Αίσθημα «ανήκειν»	α = .68	α = .79	α = .81	α = .65	α = .85	α = .89
Αξία εκπαίδευσης	α = .56	α = .58	α = .56	α = .56	α = .62	α = .71
Χρήση γνωστικών στρατηγικών	α = .72	α =.66	α = .71	α = .76	α = .71	α = .76
Αυτορρύθμιση μάθησης	α = .68	α = .67	α = .73	α = .74	α = .80	α = .83
Αυτοεικόνα στη Γλώσσα	α = .83	α = .85	α = .88	α = .85	α = .86	α = .89
Αυτοεικόνα στα Μαθηματικά	α = .90	α = .91	α = .92	α = .88	α = .91	α = .92
Συναισθηματική Υποστήριξη (Ε)	α = .56	α = .63	α = .60	α = .68	α = .65	α = .69
Συναισθηματική Υποστήριξη (Σ)	α = .66	α = .76	α = .75	α = .67	α = .77	α = .81

Διαδικασία

- Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε τα σχολικά έτη 2018-2019 (Φεβρουάριος - Απρίλιος - Οκτώβριος) και 2019-2020 (Οκτώβριος - Ιανουάριος - Ιούνιος).
- Τα μέλη της ομάδας παρέμβασης συμμετείχαν σε 12 εκπαιδευτικές συναντήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα διάρκειας περίπου 45΄.
- Τα μέλη των δύο ομάδων συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο στο σχολείο πριν και μετά από την εφαρμογή του προγράμματος, αλλά και σε μία επαναληπτική μέτρηση τέσσερις μήνες αργότερα.

Οι Δραστηριότητες
Compasito (Flowers et al., 2007)

1. Τα δικαιώματα του λαγού
2. Κάντε ένα βήμα μπροστά
3. Πού στέκεσαι;
4. Ένα σύνταγμα για την ομάδα
5. Η μάχη του πορτοκαλιού
6. Σκηνές εκφοβισμού
7. Αγαπητό ημερολόγιο
8. Σιωπηλός ομιλητής
9. Βοηθός αντί για θεατής
10. Τα αγόρια δεν κλαίνε
11. Σύγχρονο παραμύθι
12. Μόμπιλ δικαιωμάτων

Αποτελέσματα

Μέτρηση Πριν

	Ομάδα παρέμβασης		Ομάδα ελέγχου			
	Μ.Ο.	*Τ.Α.*	*Μ.Ο.*	*Τ.Α.*	*t*	*p*
Προσήλωση	10.3	2.4	12	2.2	-6.67	.000*
Συμμόρφωση	16.9	3	18.2	2.4	-4.51	.000*
Αίσθημα «ανήκειν»	11.5	2.2	11.6	2.3	-0.69	.490
Αξία εκπαίδευσης	20.3	2.8	21.1	2.5	-2.9	.004*
Χρήση γνωστικών στρατηγικών	13.8	3.3	15.1	3.4	-3.39	.001*
Αυτορρύθμιση μάθησης	13.5	3.2	13.8	3.7	-0.79	.428
Αυτοεικόνα στη Γλώσσα	21.5	4.7	22.5	4.6	-2.03	.043*
Αυτοεικόνα στα Μαθηματικά	22.3	5.4	23.6	4.9	-2.3	.022*
Συναισθηματική Υποστήριξη (Ε)	9.5	2.4	9.5	2.7	.077	.939
Συναισθηματική Υποστήριξη (Σ)	11.6	3.3	12.5	3.6	-2.4	.017*

Αποτελέσματα (2)

Ομάδα Παρέμβασης

	Ομάδα παρέμβασης					
	Μέτρηση μετά			Επαναληπτική μέτρηση		
	Μ.Ο.	*Τ.Α.*	*p*	*Μ.Ο.*	*Τ.Α.*	*p*
Προσήλωση	11.5	2.1	.000*	11.9	2	.000*
Συμμόρφωση	18.1	2	.000*	18.5	1.4	.000*
Αίσθημα «ανήκειν»	12.1	2.2	.000*	12.6	1.8	.000*
Αξία εκπαίδευσης	21.4	2.2	.000*	22.2	1.7	.000*
Χρήση γνωστικών στρατηγικών	15.3	2.6	.000*	16	2.1	.000*
Αυτορρύθμιση μάθησης	14.8	2.7	.000*	15.5	2.3	.000*
Αυτοεικόνα στη Γλώσσα	22.5	4.2	.000*	23.1	4	.000*
Αυτοεικόνα στα Μαθηματικά	23.3	5	.000*	23.9	4.6	.000*
Συναισθηματική Υποστήριξη (Ε)	10.8	2.1	.000*	11.2	1.7	.000*
Συναισθηματική Υποστήριξη (Σ)	13.2	3.2	.000*	13.8	2.6	.000*

Αποτελέσματα (3)

Ομάδα Ελέγχου

	Ομάδα ελέγχου					
	Μέτρηση μετά			Επαναληπτική μέτρηση		
	Μ.Ο.	*Τ.Α.*	*p*	*Μ.Ο.*	*Τ.Α.*	*p*
Προσήλωση	11.2	2.4	.000*	10.7	2.4	.000*
Συμμόρφωση	17.8	2.6	.000*	17.6	2.8	.000*
Αίσθημα «ανήκειν»	10.6	2.5	.000*	10.2	2.6	.000*
Αξία εκπαίδευσης	20.7	2.6	.003*	20.6	2.7	.007
Χρήση γνωστικών στρατηγικών	13.3	2.6	.000*	12.3	2.7	.000*
Αυτορρύθμιση μάθησης	12.1	3.2	.000*	11.3	3.1	.000*
Αυτοεικόνα στη Γλώσσα	21.8	4.5	.000*	21.6	4.5	.000*
Αυτοεικόνα στα Μαθηματικά	23.2	5.1	.001*	23.1	4.9	.000*
Συναισθηματική Υποστήριξη (Ε)	9.1	2.3	.000*	8.6	2.2	.000*
Συναισθηματική Υποστήριξη (Σ)	11.6	3	.000*	11.1	2.6	.000*

Συζήτηση

Σχολική Εμπλοκή (e.g., Covell et al., 2009; Stavrou et al., in press)

Τα μέλη της ομάδας παρέμβασης έδειξαν σημαντική βελτίωση

- στην **προσήλωση** και στην **τήρηση των σχολικών κανόνων**,
- στο **αίσθημα «ανήκειν»** και **στην αξία της εκπαίδευσης**,
- στη **χρήση γνωστικών στρατηγικών** και στην **αυτορρύθμιση της μάθησης**.

Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο σχολείο

- ευνοεί την ενεργή συμμετοχή.
- εστιάζει στην ανάπτυξη των ικανοτήτων και δεξιοτήτων.

Συζήτηση (2)

Ακαδημαϊκή Αυτό-εικόνα (e.g., Covell et al., 2009)

Τα μέλη της ομάδας παρέμβασης εμφάνισαν

- καλύτερη **αυτοεικόνα** στα μαθήματα της **Γλώσσας** και των **Μαθηματικών**.

Τα σχολεία που σέβονται τα δικαιώματα

- καταργούν τις παραδοσιακές δομές εξουσίας στην εκπαίδευση,
- προωθούν την ανακαλυπτική μάθηση με ισότιμη συμμετοχή εκπαιδευτικού και μαθητή.

Συζήτηση (3)

Συναισθηματική Υποστήριξη (e.g., Stavrou et al., in press)

Τα μέλη της ομάδας παρέμβασης θεώρησαν ότι

- ενισχύθηκε η **συναισθηματική υποστήριξη** που λαμβάνουν από τον **εκπαιδευτικό** και τους **συνομηλίκους**.

Τα σχολεία με κουλτούρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων

- διαμορφώνουν ένα περιβάλλον σεβασμού και αποδοχής.
- αναδεικνύουν τη σημασία της υπευθυνότητας.
- ενδυναμώνουν τις κοινωνικές σχέσεις.

Περιορισμοί και Προτάσεις

- Μικρό και βολικό δείγμα.
- Μη σταθμισμένα εργαλεία.
- Χρόνος διεξαγωγής.
- Αξιολόγηση αποτελέσματος.

- Μεγαλύτερο, τυχαίο δείγμα.
- Επιλογή διαφορετικών εργαλείων.
- Επανάληψη παρέμβασης.
- Αξιολόγηση διαδικασίας.

Συμπεράσματα

- Η εφαρμογή της μετασχηματιστικής εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική.
- Η εφαρμογή ακόμη και βραχυπρόθεσμων παρεμβάσεων στο σχολείο είναι ικανή να επιφέρει αλλαγές στη σχολική εμπλοκή, την ακαδημαϊκή αυτοεικόνα και τις κοινωνικές σχέσεις.

Βιβλιογραφία

- Anderman, E. M., Eccles, J. S., Yoon, K. S., Roeser, R., Wigfield, A., & Blumenfeld, P. (2001). Learning to value mathematics and reading: Relations to mastery and performance-oriented instructional practices. *Contemporary educational psychology*, *26*(1), 76-95.
- Bajaj, M., 2004. Human rights education and student self-conception in the Dominican Republic. *Journal of Peace Education, 1*(1), 21-36. https://doi.org/10.1080/1740020032000178285
- Bajaj, M., 2011. Human rights education: Ideology, location, and approaches. *Human Rights Quarterly*, *33*, 481-508. DOI: 10.1353/hrq.2011.0019
- Birch, S. H., & Ladd, G. W., 1996. Interpersonal relationships in the school environment and children's early school adjustment: The role of teachers and peers. In J. Juvonen & K. R. Wentzel (Eds.), *Social motivation: Understanding children's school adjustment*. Cambridge University Press.
- Covell, K., Howe, B. R., & McNeil, J. K., 2008. 'If there's a dead rat, don't leave it'. Young children's understanding of their citizenship rights and responsibilities. *Cambridge Journal of Education*, *38*(3), 321-339. https://doi.org/10.1080/03057640802286889
- Covell, K., McNeil, J. K., & Howe, R. B., 2009. Reducing teacher burnout by increasing student engagement: A children's rights approach. *School Psychology International*, *30*(3), 282-290. https://doi.org/10.1177/0143034309106496

Βιβλιογραφία (2)

- Flowers, N., Santos, M. E. B., & Szelényi, Z., 2007. *Compasito: Manual on human rights education for children*. Council of Europe.
- Isenström, L., & Quennerstedt, A., 2020. Governing rationalities in children's human rights education. *International Journal of Educational Research*, *100*, 101546. https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101546
- Stavrou, V., Brouzos, A., Vassilopoulos, S. P., & Koutras, V. (in press). Effectiveness of a Short-Term Human Rights Education Pilot Program Aimed at Greek Primary School Students. *International Journal of Children's Rights*.
- United Nations, 1948. *Universal Declaration of Human rights*. https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights
- Wang, M.-T., & Holcombe, R., 2010. Adolescents' perceptions of school environment, engagement, and academic achievement in middle school. *American Educational Research Journal*, *47*(3), 633-662. https://doi.org/10.3102/0002831209361209
- Wang, M.-T., Willett, J. B., & Eccles, J. S., 2011. The assessment of school engagement: Examining dimensonality and measurement invariance by gender and race/ethnicity. *Journal of School Psychology*, *49*(4), 465-480. https://doi.org/10.1016/j.jsp.2011.04.001
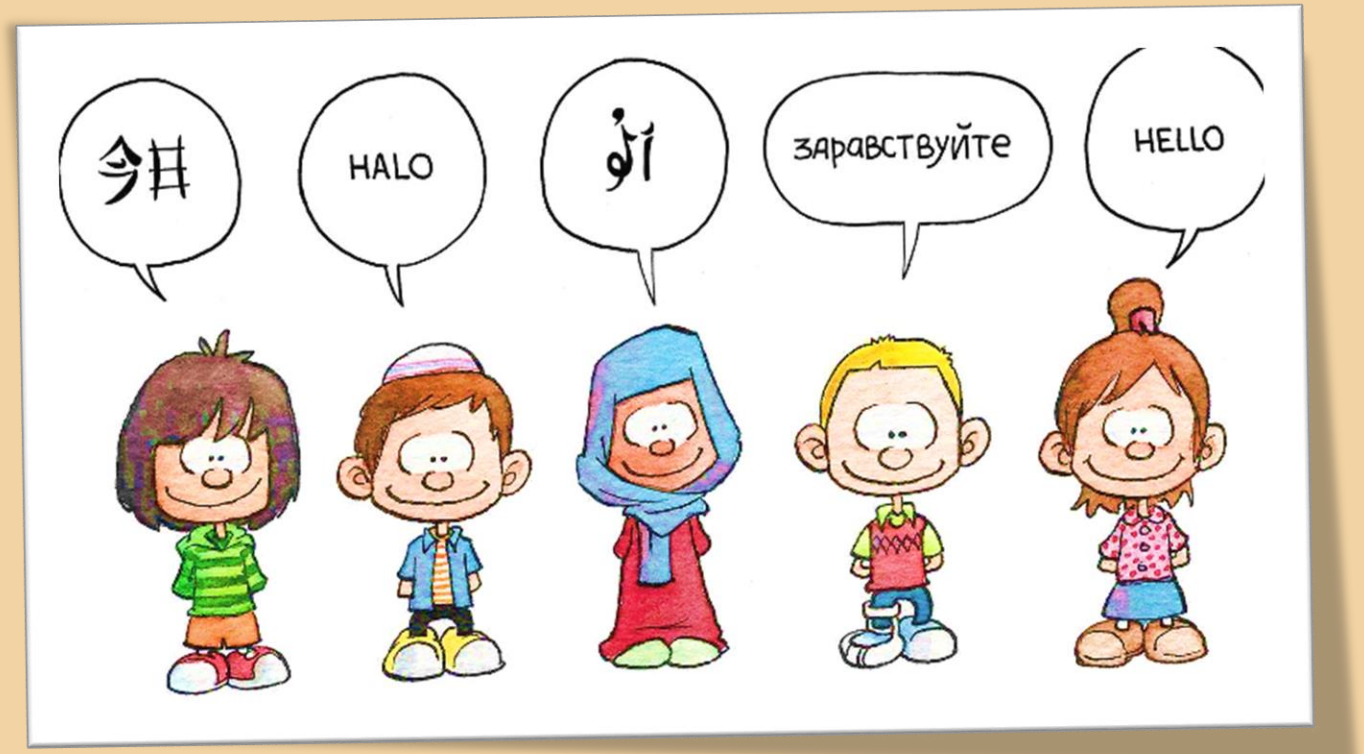
Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας!